

Кошелюк О. В.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

(ПОСТ)ТРАВМАТИЧНИЙ СТОРИТЕЛІНГ НА СТОРІНКАХ САЙТУ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКОГО КОНГРЕСУ «ГОЛОДОМОР. УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОД-ГЕНОЦИД 1932–33»

Статтю присвячено аналізу (пост)травматичного сторителінгу на сторінках сайту Українсько-канадського конгресу «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33». Презентоване дослідження показує, у який спосіб залучення різноманітних медіаформ розширює можливості розповіді, її привабливість для читача / глядача, заглибленість в історії та їх сприймання аудиторією.

Було досліджено, що інформацію на сторінках сайту «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33» зібрано у 9 рубрик. Попри нерозгалужену рубрикацію аналізований медіаресурс зберігає чітку структуру та суспільну значимість. У назвах рубрик прослідковуємо використання підзаголовків, які уточнюють, розширюють чи інтерпретують виклад. Основна увага нашої розвідки зосереджена на найбільш чисельній з огляду на представлені публікації рубриці «Survivors» («Ті, що вижили»). Проаналізовано 60 історій.

Виявлено, що (пост)травматичний сторителінг є найціннішим інформаційним продуктом сайту та сформований як тека відеоісторій із частковим перекладом із української на англійську мову для ширшого охоплення. До кожної з історій є також розшифрування, доповнення редакторськими поясненнями. Історії містять короткі анотації, в яких стисло описується їх зміст. Також до сторителінгу додано візуальні компоненти, що доповнюють враження від історій, наприклад, часто це фотографії людей, скановані документи, відео. З'ясовано, що візуальний супровід історій стає важливим складником сторителінгу, адже задіяно різні формати для сприймання інформації та якнайглибшого медійного та психологічного впливу.

Доведено, що інформаційний простір в українському та світовому медіаполі, особливо у контексті російсько-української війни переповнений сторителінгом вкидів, спланованих інформаційних потоків та маніпуляцій, потребує переосмислення травматичного досвіду. Дослідження (пост)травматичного сторителінгу є потребою усвідомлення історичної пам'яті та справедливості українським суспільством та спільнотами за кордоном, зокрема українцями у Канаді, через медіаресурси Українсько-канадського конгресу.

Ключові слова: (пост)травматичний сторителінг, травма, трансмедійність, рубрикація сайту, масова аудиторія, комунікація, Голодомор, колективна пам'ять, трагічний досвід.

Постановка проблеми. Важливість осмислення глобальних викликів сучасності і минулого та донесення трагічного досвіду засобами масової комунікації до найширшого кола читачів в українському та світовому медіапросторі сьогодні постає особливо актуально. В часі повномасштабної війни, коли досвід українського суспільства переплітається з індивідуальним досвідом пережитих травм, важливим є і сама потреба розповідей про пережите. Сторителінг у цьому випадку не тільки цінний жанр для медій та їх аудиторій. У випадку розповідей свідків Голодомору, наприклад, це ще й, за В.В'ятровичем, «прорив інформаційної блокади» [1], документування особистих історій, переживання і перепроживання подій разом із героями публікацій.

Сторителінг у медіапросторі досить поширене явище, яке останнім часом набуло ознак трансмедійності. Залучення різноманітних медіаформ для розповідей (текстових, аудіо, відео, інфографіки, інтерактивних графічних доповнень або ж генерованих штучним інтелектом елементів візуальності тощо) розширює можливості розповіді, її привабливість для читача / глядача, заглибленість в історію та її сприймання. Розповідь стає більш динамічною, інтерактивною, затягує і тримає в напрузі. І. Побідаш твердить, що при сторителінгу потрібно враховувати «такі бажані ознаки, як: актуальність історії, своєчасність, доречність, правдивість та реалістичність, зрозумілість та простота, емоційність, щирість, новизна, ємність, динамічність, грамотність, винятковість, сфокусованість на одному об'єкті, темі, проблемі тощо» [6, с. 149].

Пост(травматичний) сторителінг – можливість через оповідь позбутися частини негативних думок, наслідків колективної травми. «Протягом восьми десятиліть найбільше масове вбивство в сучасній історії ганебно приховувалося або ігнорувалося» [14]. Як твердить В.В'ятрович в інтерв'ю для «Радіо. Свобода»: «це катастрофа такого світового масштабу, про яку ми маємо розповідати всім для того, щоб застерегти світ від можливого повторення» [1]. Тобто саме через активний сторителінг медіа розповідають правду про Голодомор та залучають широку аудиторію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми сторителінгу поставали в полі зору численних вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема, таких як: Ю. Блажеєвська, Дж. Келлас, М. Кент, Е. Охс, І. Побідаш, С. Роуз (вивчення наративів та побудови історій), С. Азеєв, Л. Василік, Д. Тужанський (кросмедійність історій та використання мультиплатформ). Особливості навчальних можливостей сторителінгу досліджували Г. Баррет, Г. Гич, М. Науменко, С. Паламар, Л. Панченко, Дж. Тилер та ін.

Тематика Голодомору теж активно досліджується в українському науковому дискурсі. Вказуємо тільки окремі праці останніх років щодо медійного висвітлення Голодомору в Україні та світі. Зокрема, у контексті сторителінгу постають розвідки І. Якубовського щодо преси Київщини та свідчень (історій) Голодомору, С. Козак щодо теми Голодомору на сторінках закордонних видань. О. Мальована досліджує трагічний телеконтент,

С. Старовойт – пропаганду у контексті колективізації та Голодомору тощо.

Постановка завдання. Мета публікації – вивчення (пост)травматичного сторителінгу через прицільне дослідження ресурсу Українсько-канадського конгресу «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33». Переосмислення травматичного досвіду може бути корисним у контексті сучасних воєнних подій та усвідомлення українським суспільством та спільнотами за кордоном, зокрема українцями у Канаді, трагедії голоду 1932–1933 рр. та інших трагічних подій нашої історії через розповідання історій та медійні можливості сторителінгу.

Виклад основного матеріалу. Інформаційний ресурс Українсько-канадського конгресу «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33» («Holodomor. Ukrainian Famine-Genocide 1932–33») зібрав історії тих, хто пережив трагедію: «На цих сторінках жертви Голодомору, які живуть у Канаді, розповідають свої історії. Вони діляться своїм досвідом у той жахливий час в історії з надією наблизити нас до розуміння цього часто забутого злочинця» [10]. Це задокументовані (пост)травматичні розповіді з можливістю вилити емоції та розповісти про те, що відбувалося в цей час.

Інформацію на сторінках сайту «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33» зібрано у 9 рубриках. Таблиця 1 відображає актуальну рубрикацію та коротку характеристику кожної з рубрик.

Таблиця 1

**Рубрикація сайту Українсько-канадського конгресу «Голодомор.
Український голод-геноцид 1932–33»**

№	Назва рубрики	Коротка характеристика
1	Home / Домашня сторінка	Нагадування про Голодомор та заклик розповісти свою історію (запрошення до сторителінгу)
2	About the Holodomor / Про Голодомор	Вступні дані. Факти про Голодомор 1932–33. Фільм «Жнива розпачу». Виступ «Справа на сім-десять мільйонів» А. Лозинського
3	Genocide / Геноцид	Конвенція ООН про Геноцид. Р. Лемкі «Конвенція ООН про попередження злочину геноциду та покарання за нього. Історія геноциду, радянський геноцид в Україні». Р. Сербин «Голод в Україні 1932...33 років і Конвенція ООН про геноцид». Е. Марголіс «Забутий геноцид»
4	Survivors / Ti, що вижили	Свідчення тих, хто пережив Голодомор (60 історій у відеоформаті)
5	Canadians commemorate / Канадці вшановують пам'ять	Визнання Голодомору геноцидом
6	Educational Resources / Освітні ресурси	Освітні курси про Голодомор для школи, навчально-методичні комплекси з теми
7	Share your story / Пошир свою історію	Інформування та заклик поділитися своєю історією про Голодомор
8	Commemorative Pin / Пам'ятний знак	Пам'ятний знак «5 колосків»
9	Contact Us / Сконтактуйте з нами	Редакційні дані для зворотного зв'язку

Найбільш важливою та чисельною з огляду на представлені публікації є рубрика «Survivors» («Ті, що вижили»), яка нараховує 60 історій. Після відкриття рубрики з'являється напис «Holodomor Survivors tell their Stories» («Ті, що вижили після Голодомору, розповідають свої історії»). Заголовковий комплекс розширено й уточнено, зокрема в підзаголовку йдеться про те, що свідки оповідають свої історії. Також рубрика «Canadians commemorate» («Канадці вшановують пам'ять») на сторінці переходу має підзаголовок, який доповнено офіційним визнанням державою Канада Голодомору і веденням відповідної політики: «Canadians commemorate. Canada recognizes genocide; proclaims Holodomor Remembrance Day» («Канадці вшановують пам'ять. Канада визнає Геноцид; оголошує Голодомор Днем пам'яті»). Рубрика, яка закликає поділитися власними історіями про Голодомор, теж дещо видозмінена: із «Share your story» («Пошир свою історію») на основний вкладці до «Holodomor in Ukraine. Share your story» («Голодомор в Україні. Пошир свою історію») при переході.

Редактори наголошують, що створюють реєстр подібних історій, чим власне акцентують на потребі дотримуватися документальної точності. «Є речі такі жакливі, що їх несла пам'ятати, що все про них хочеться заперечити – і саме тому їх не можна забути» [2], – твердить Г. Качур в одній зі своїх публікацій про те, як розповідати трагедії. Очевидно, що так можна охарактеризувати історії очевидців, які своїми свідченнями доповнюють досвіди та спогади один одного. Цей індивідуальний (пост)травматичний сторителінг переходить у колективний, він особливий, адже просякнутий інтерпретаціями, власними відчуттями подій, які відбулися з героями майже століття тому. З огляду на це важливо зосередитися на унікальних моментах, проаналізувати, на чому, власне, зупинилася пам'ять, що постало ключовим у цих оповідях, у контексті яких деталей і водночас відчуттів відбувається інтерпретація подій 1932–33 рр. в Україні.

Рафаель Лемкін, який уперше пов'язав Голодомор із «геноцидом», писав: «Третя частина радянського плану була спрямована на хліборобів, велику масу незалежних селян, які є сховищем традиції, народної творчості та музики, національної мови та літератури, національного духу, України. Зброя, застосована проти цього, мабуть, найстрашніша з усіх, – голод» [12].

(Пост)травматичні оповіді очевидців, розміщені на аналізованому медіаресурсі, містять не тільки спогади про жакливі події, а й спогади про

відчуття страху, яке переживали очевидці. Історія Люби Качмарської із с. Старосілля Черкаської області (Україна), а з 1948 року мешканки м. Гамільтон, Онтаріо (Канада), оприлюднена на сайті «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33», свідчить саме про потребу оповісти свій травматичний досвід: «Все знищили. Де мама ховала насіння, щоб на другий рік садить, то те позабирали /.../ Як вони нас грабували, то вони ходили з різними палками і стукали по всьому, де була яка будова, стукали по підлозі, щоб не було щось де заховане» [13]. Сторителінг від героїні сповнений горя і розпачу, доповнений деталями, які поглиблюють емоційно враження від оповіді, а знижена лексика на кшталт *грабували, знищили, забрали, розтрощили, конфіскували, відбирали, розкуркулювали* і подібні ще не раз зустрічатимемо в інших історіях очевидців Голодомору. Зокрема, в іншій оповіді від чоловічого імені (здавалося б, менш емоційній) Олександр Дж. Мотиль розповідає: «було насильно забрано (тут і далі в цій цитаті курсив наш. – О.К.) надзвичайну кількість зерна; іноді все це було просто *конфісковано* <...> нічого не було зроблено для зменшення голоду селян. Голод був неминучим. Померли мільйони селян, спалахнув канібалізм, а селянство, особливо українське селянство, яке на той час було ядром української нації, було *розтрощено*» [15]. Кожне речення в цій оповіді «болить», а слова мають надзвичайно сильний емоційний вплив. Трагічність того, що відбувалося в часи 1932–33 рр. в Україні жодним іншим засобом нарації неможливо передати так детально, чітко і влучно. Чи є ці історії посттравматичними? Напевно, ні, вони щораз з'являються через спогади та нові інтерпретації історій, тобто їх тільки умовно можна назвати посттравматичними з огляду на те, що в минулому опиняється тільки травматична подія, але не пам'ять про неї.

Страх супроводжує усі історії, є невід'ємною частиною наративів (пост)травматичного сторителінгу, він накопичується, стає щораз більшим, бо і події до цього спонукають. В одній із таких травматичних історій читаємо: «До нас приходили три рази. Перший – зерно забрали, другий – воза, плуга і коні, а на третій раз була перевірка, чи нічого не осталося» [7]. В іншій історії від Віктора Роенка з с. Антонівка Київської області натрапляємо на таку оповідь: «в 32-му році /.../ сутенів був голод такий, що позбулися люди усього, що тільки мали. Приходили групи, на чолі з неукраїнцями /.../ і забирали все, включно з капустою квашеною, огірками, чистили все. А пізніше знову і знову приходили і спеціальними

железними штрихами шукали кругом хати, клуні, і що найшли, те забирали. Це було таке страхиття» [17]. Розповідь уродженки с. Сваров'є Київської області, жительки Канади Катерини Щербан містить деталі жахливих подій: «розкуркулювали переважно ноччю, як люди полягали спати, приїжджають тоді» [11]. І саме ці деталі, зібрані з різних оповідей, є важливими для розуміння в майбутньому, бо ж, на думку П. Коннертона, «в усіх «загальних» моделях нашого досвіду / переживання наш конкретний досвід / переживання ми базуємо на попередньому контексті, щоб забезпечити можливість розуміти його взагалі» [3]. Ці спогади складають збірний образ радянської влади, яка вдавалася до жахливих методів винищення української нації, «прикривалася гуманністю і людяністю, а насправді чинила страшні та жорстокі речі» [5, с. 125].

На рис. 1 подано схему побудови індивідуальних історій на основі травматичного досвіду та укладання «плетива взаємопов'язаних наративів» [3], як назвав би їх П. Коннертон. Отже, подія (чинник 1) формує нашу реакцію на неї (чинник 2), виражену через травму, що завдає нам болю, або емоції, які підкріплюють цей біль та виливаються в наративи (чинник 3), тобто різні інтерпретації та розповіді цієї події. Їх може бути безліч – стільки історій (1,2,3,...), скільки разів людина готова їх оповідати. І кожна з історій не буде ідентична попередній за місткістю інформації, її важливістю, деталями чи емоціям, в неї вкладеними.

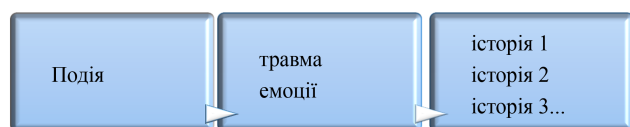

Рис. 1. Схема побудови історій на основі травматичного досвіду

(Пост)травматичний сторителінг формується не тільки через наративи, а й через залучення аудіо- чи відеоконтенту, що дає змогу «побачити» і «почути» героїв, відчувати їх біль та переживання. Часто такий сторителінг супроводжується невідчуженими емоціями і переживанням травми, коли герої при розповіді плачуть, висловлюють сум, тривогу, ненависть, виказують страх невербально – мімікою чи жестами. І це теж зчитує сучасний читач / глядач і для нього такі історії максимально емоційно відверті, що, на думку І. Побідаш, формує справжню оповідь.

Висновки. Досліджуючи (пост)травматичний сторителінг на сторінках сайту Українсько-канад-

ського конгресу «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33», приходимо до таких висновків.

Сайт Українсько-канадського конгресу «Голодомор. Український голод-геноцид 1932–33» попри нерозгалужену рубрикацію, при цьому зберігає чітку структуру та суспільну значимість, позаяк містить унікальні історії свідків трагічних українських подій. У назвах рубрик бачимо використання підзаголовків, які уточнюють, розширюють чи інтерпретують основний виклад. (Пост)травматичний сторителінг є найціннішим інформаційним продуктом сайту, сформований як тека відеоісторій із частковим перекладом із української на англійську мову для ширшого охоплення. До кожної з історій є також розшифрування, доповнення редакторськими поясненнями. Історії містять короткі анотації, в яких стисло описується їх зміст. До сторителінгу додано візуальні компоненти, що доповнюють враження від історій, наприклад, часто це фотографії людей, скановані документи, відео. Візуальний супровід історій теж стає важливим складником сторителінгу, адже задіяно різні формати для сприймання інформації та якнайглибшого медійного та психологічного впливу.

Потреба розповідати історії про трагічні події минулого, зокрема, й Голодомор 1932–33 років – це намагання надати індивідуальним спогадам місце серед колективних свідчень проти тогочасного радянського режиму, показати оцінку його діяльності, зафіксувати Голодомор як геноцид, злочин проти української нації. І численні історії, зібрані на досліджуваному медіаресурсі, цьому доказ.

Інформаційний простір в українському та світовому медіаполі, що особливо зараз в часі російсько-української війни переповнений сторителінгом вкидів, спланованих інформаційних потоків та маніпуляцій, потребує іншого виду сторителінгу – (пост)травматичного від тих, хто пережив Голодомор 1932–33 років, аби уникнути знецінення цих історій, забуття злочинів радянського режиму, відбілювання колективної (російської) репутації. Колективна пам'ять поколінь українців, які опинилися в різних країнах, рятуючись від голоду, підтримується інформаційним простором і впливає на сприйняття аудиторією (майбутніми аудиторіями) тих чи інших подій, особливо через документальні свідчення та нарації. І це справжній приклад того, як комунікації можуть зберігати у кроскультурному сегменті інформацію про трагічні події, розвінчувати дезінформацію навколо теми голоду, оприлюднюючи та фіксуючи суспільно важливі дані.

Список літератури:

1. В'ятрович В. Прорив інформаційної блокади довкола Голодомору. URL: <https://surl.li/svjobn> (дата звернення: 25.01.2025).
2. Качур Г. Розповідати трагедію : історична пам'ять у словесних іграх. *Verbum* 76. URL: <https://surl.li/ghhggp> (дата звернення: 25.01.2025).
3. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають. URL: <http://litopys.org.ua/connernt/conn03.htm> (дата звернення: 25.01.2025).
4. Музей Голодомору. Свідчення. URL: <https://surl.li/fjghmp> (дата звернення: 25.01.2025).
5. Павлюх М. Критика політики Росії та висвітлення голодомору на шпальтах політичних жіночих видань у Галичині періоду міжвоєнного двадцятиріччя. *Політикус*. 2022. Вип. 3. С. 125–128.
6. Побідаш І. Сторітелінг: ознаки «гарної» історії. *Обрії друкарства*. 2019. № 1 (7). С. 144–150.
7. Терещук Павло Петрович. Свідчення про Голодомор-геноцид 1932–1933. URL: <https://surl.li/tbiypt> (дата звернення: 25.01.2025).
8. Хотин Р. Страх правди про Голодомор в СРСР ми відчуваємо і донині – Володимир В'ятрович. URL: <https://surl.li/qiqwtb> (дата звернення: 25.01.2025).
9. Antonina Witrowych (nee Prychodko). URL: http://www.holodomorsurvivors.ca/Video/video/Files/Antonina%20Witrowych_video.html (дата звернення: 25.01.2025).
10. Holodomor. Ukrainian Famine-Genocide 1932–33. URL: <http://www.holodomorsurvivors.ca/> (дата звернення: 25.01.2025).
11. Kateryna Shcherban (Levkovets). URL: http://www.holodomorsurvivors.ca/Video/video/Files/Kateryna%20Shcherban_video.html (дата звернення: 25.01.2025).
12. Lemkin R. Holodomor deemed genocide by scholar who defined the term Little-known writings on Ukraine revealed. SOVIET GENOCIDE IN UKRAINE (excerpts). URL: <https://surl.li/tjrgjl> (дата звернення: 25.01.2025).
13. Luba Kachmarska (nee Maria Bortnyk). URL: <https://surl.li/uehlfv> (дата звернення: 25.01.2025).
14. Margolis E. The Forgotten Genocide. URL: <https://surl.li/jwbqxm> (дата звернення: 25.01.2025).
15. Motyl Alexander J. The Famine. Dilemmas of Independence – Ukraine after Totalitarianism. URL: <http://www.brama.com/ukraine/history/famine/index.html> (дата звернення: 25.01.2025).
16. Valentyna Kaspryk (nee Mukhina). URL: http://www.holodomorsurvivors.ca/Video/video/Files/Valentyna%20Kaspryk_video.html (дата звернення: 25.01.2025).
17. Viktor Royenko. URL: <https://surl.li/lrucid> (дата звернення: 25.01.2025).
18. Wasyl Wasko. URL: <https://surl.li/aetjzp> (дата звернення: 25.01.2025).

Kosheliuk O. V. (POST)TRAUMATIC STORYTELLING ON THE PAGES OF THE UKRAINIAN CANADIAN CONGRESS “HOLODOMOR. THE UKRAINIAN FAMINE-GENOCIDE OF 1932–33”

The article is devoted to the analysis of (post)traumatic storytelling on the pages of the Ukrainian Canadian Congress website “The Holodomor. The Ukrainian Famine-Genocide of 1932–33”. The presented research shows how the involvement of various media forms expands the possibilities of storytelling, its attractiveness to the reader / viewer, immersion in the story and its perception by the audience.

It was found that the information on the pages of the website “Holodomor. The Ukrainian Famine-Genocide of 1932–33” is organized into 9 rubrics. Despite the unbranched rubrics, the analyzed media resource retains a clear structure and social significance. In the titles of the rubrics, we trace the use of subheadings that clarify, expand or interpret the presentation. The focus of our research is on the most numerous rubric “Survivors” in terms of the number of publications presented. In this research 60 stories were analyzed.

It has been found that (post)traumatic storytelling is the most valuable information product of the site and is formed as a folder of video stories with partial translation from Ukrainian into English for wider coverage. Each of the stories is also transcribed and supplemented with editorial explanations. The stories contain short annotations that briefly describe their content. The storytelling also includes visual components that complement the experience of the stories, for example, often photos of people, scanned documents, and videos. It has been found that visual support of stories is becoming an important component of storytelling, as different formats are used to perceive information and have the deepest media and psychological impact

It is proved that the information space in the Ukrainian and global media field, especially in the context of the Russian-Ukrainian war, is full of storytelling, planned information flows and manipulations, and requires a rethinking of traumatic experience. The study of (post)traumatic storytelling is a necessity for Ukrainian society and communities abroad, including Ukrainians in Canada, to understand historical memory and justice through the media resources of the Ukrainian Canadian Congress.

Keywords: (post) traumatic storytelling, trauma, transmedia, website rubric, mass audience, communication, The Holodomor, collective memory, tragic experience.